UNHCR
Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága

Tanuljunk a menekültekről!

ÚTMUTATÓ PEDAGÓGUSOKNAK

Megközelítések az otthonukból elüldözött emberek témájának általános és középiskolákban történő feldolgozásához, valamint útmutató az UNHCR menekültekről szóló oktatási anyagainak használatához.

Az UNHCR menekültekről szóló oktatási anyagainak weboldala: https://www.unhcr.org/teaching-about-refugees.html

BEVEZETÉS

Köszönjük, hogy letöltötte az UNHCR pedagógusoknak szánt útmutatóját. Ez a kiadvány ötletekkel szolgál az otthonukból elüldözött emberek témájának iskolai feldolgozásához, valamint a kapcsolódó oktatási anyagok használatához.

A kiadvány ismerteti, hogy miért érdemes feldolgozni az iskolában a menekülés témáját, és arról is olvashat, hogy milyen kihívásokkal szembesülhet a menekült gyerekek iskolai oktatása-nevelése során - különös tekintettel a befogadó országba érkezésük utáni első időszakban.

Ez a két megközelítés látszólag nagyon eltérő, azonban pedagógiai értelemben ugyanazon érem két oldalának tekinthető.

Azok a menekült tanulók, akik olyan osztályba kerülnek, ahol a tanárok és a diákok tisztában vannak olyan alapvető kérdésekkel, hogy a menekültek *honnan jönnek, miért menekülnek* és *hogyan érkeznek meg az új közösségbe*, sokkal befogadóbb környezetbe érkeznek.
Azok a tanárok és diákok, akiknek az osztályába menekült tanulók járnak, *mélyebb ismeretekre tehetnek szert a világ legsürgetőbb kihívásairól,* így például a háborúkról és a migrációról is.

Az oktatás emberi jog és a gyerekek olyan alapvető joga, amelyet minden menekült gyerek számára biztosítani kell a befogadó országban. Egy befogadó és támogató iskolai környezet olyan alapot biztosít a menekült gyerekek és családjaik számára, mellyel jobb eséllyel képesek boldogulni új életükben.

Reméljük, hogy ez a kettős pedagógiai megközelítés – a *menekültekről szóló* és a *menekültek részvételével* folyó oktatás – a menekült tanulók, valamint az őket fogadó tanárok és diákok számára egyaránt hasznos lesz.

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága

Kik vagyunk?

Az UNHCR, azaz az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága olyan globális szervezet, amely a konfliktusok és üldöztetés miatt otthonukból elüldözött emberek életének és jogainak védelmezésével foglalkozik, valamint azzal, hogy megteremtse számukra egy jobb jövő lehetőségét.

Vezető szerepet játszunk a menekültek, a menedékkérők és a hontalanok védelmére irányuló nemzetközi fellépésben.

Életet mentünk, segítünk megvédeni az alapvető emberi jogokat, és azon dolgozunk, hogy az embereknek biztonságos otthonuk legyen, ahol jobb jövőt teremthetnek maguknak. Ezenkívül fontos célunk, hogy a hontalanok állampolgárságot kapjanak.

Tevékenységünket több mint 130 országban végezzük, és milliók védelmét és ellátását biztosítjuk szakértelmünkkel.

Az útmutató használata

ONLINE

Ez a pedagógusoknak szóló útmutató egy interaktív PDF. Megnyithatja a számítógépén, az útmutatóban található **linkekre kattintva** pedig azonnal megtekintheti a vonatkozó oktatási anyagokat az UNHCR menekültekről szóló oktatáshoz kapcsolódó weboldalán – ha rákattint egy linkre, az megnyit egy böngészőablakot.
Így könnyedén válthat az útmutató és a weboldal között.

OFFLINE

Ha nincs számítógépe, **nyomtassa ki**, és úgy olvassa **ezt az útmutatót**.
Amikor van rá lehetősége, nézze meg az online oktatási anyagokat, vagy kérjen meg valakit arra, hogy töltse le őket Önnek.

Mielőtt kinyomtatná az anyagokat, gondoljon a környezetre!

UNHCR
Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága

Tanuljunk a menekültekről!

Az UNHCR menekültekről szóló oktatási anyagainak kapcsolódó weboldala:
unhcr.org/teaching-about-refugees

1. pedagógiai megközelítés

MIÉRT ÉRDEMES A MENEKÜLTEKRŐL TANULNI?

A második világháború vége óta most a legmagasabb a háború, erőszak vagy üldöztetés miatt menekülni kényszerülők száma. Néhány országban már évek, sőt évtizedek óta háború zajlik, sok helyen új konfliktusok alakultak ki. A világnak jelenleg a kényszermigráció eddig példátlan méretű válságával kell megbirkóznia.

Az interneten és a közösségi médiában állandóan jelen van a téma, a menekültek és a migránsok pedig rendszeresen szereplői a híreknek. Sajnos rengeteg pontatlan, elavult és hamis információval találkozhatunk, és a diákok, tanárok és szülők számára egyre nagyobb kihívást jelent a kényszermigrációval kapcsolatos összefüggések megértése. A hiányos információk rosszabb esetben az előítéletekből fakadó elutasítás táptalajaként szolgálhatnak.

A tanárok kiemelten fontos szerepet játszanak abban, hogy a diákokat olyan ismeretekkel vértezzék fel, amelyek alapján képesek lesznek megérteni ezt a kérdéskört.

Megtaníthatják a fiatalokat arra, hogy hogyan különböztessék meg a tényeket a valótlan állításoktól és a véleményektől. Az iskolában mindez javíthatja a menekült tanulók és az őket befogadó közösségek közötti kölcsönös megértést, melynek révén olyan sokszínű és befogadó iskolai környezet alakulhat ki, mely ideális a tanuláshoz, és mindenki javára válhat.

2. pedagógiai megközelítés

MIÉRT HASZNOS MENEKÜLTEKKEL EGYÜTT TANULNI?

A menekült és menedékkérő gyerekek sok kihívással szembesülnek, amikor a befogadó országban kezdenek el iskolába járni. Meg kell tanulniuk egy új nyelvet, alkalmazkodniuk kell egy eltérő kultúrához, iskolarendszerhez; egy új élethez. Sok esetben pótolniuk kell azokat a tanulmányokat, amelyeket a menekülés miatt mulasztottak el. Ezek a kihívások gyakran más problémák mellett jelentkeznek, mint például az átélt stresszt és trauma, valamint a családjukat érintő szociális és pénzügyi kihívások.

A legtöbb menekült, menedékkérő és hontalan gyermek számára az egyik legfontosabb dolog, ami történhet velük annak érdekében, hogy az életük visszatérjen a normális kerékvágásba, az az, hogy iskolába járnak.

Az iskola biztonságos környezetet jelent a gyerekek számára, és keretet ad a napjaiknak. Lehetővé teszi, hogy másokkal találkozzanak és szocializálódjanak, valamint olyan tudást és készségeket biztosít, amelyek szükségesek ahhoz, hogy teljes értékű, produktív életet élhessenek.

Ehhez a befogadó iskolai környezethez a tanárok, az iskolai dolgozók, a diákok, a szülők és mások is hozzájárulnak. Ezért fontos, hogy a tanárokat és az iskolai közösségeket felvértezzük a menekültek helyzetével kapcsolatos alapvető ismeretekkel, és felhívjuk a figyelmüket arra, hogy milyen kihívásokkal szembesülhetnek.

Bővítse a menekültekkel kapcsolatos ismereteit!

Javasoljuk, hogy **fokozatosan haladjon,** amikor menekültekről, illetve menekülteket tanít. *Mielőtt* rátérne az adatokra, valamint a téma mélyebb feldolgozására diákjaival, alakítsa ki saját „tudáspiramisát", és ismerkedjen meg az alapfogalmakkal.

Kövesse az itt leírt lépéseket! Az óravázlatok kidolgozásakor és tanítás közben tartsa szem előtt az alábbi fogalmak magyarázatára vonatkozó szempontokat.

1. LÉPÉS – FONTOS, HOGY MILYEN SZAVAKAT HASZNÁLUNK

A menekültek helyzete, a menedékjog és a migráció témája könnyebben megérthető, ha ismerjük az otthonukból elüldözött emberek leggyakoribb kategóriáit és a pontos kifejezéseket.

Fontos, hogy pontosan megértse az alábbi **négy kategóriát**. Ezek azok az „építőkockák", amelyeket a diákok tudásának megalapozása érdekében először kell megtanítani.

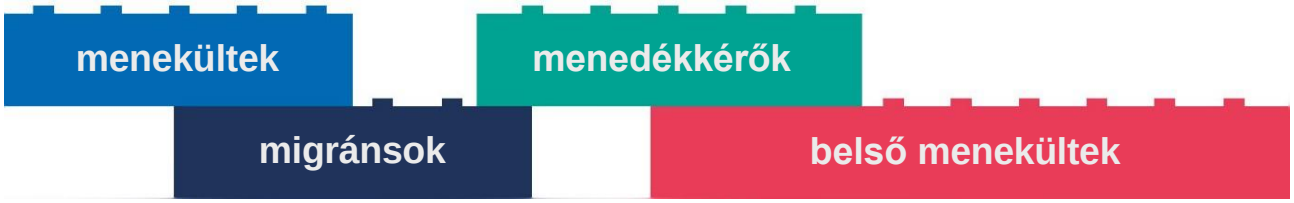

Az otthonukból elüldözött emberek különböző kategóriáinak megértéséhez mindig szem előtt kell tartani a következő három központi kérdést:

1. Hová költöztek?
Még mindig a saját országukban tartózkodnak, vagy már egy másik országban vannak?

2. Miért költöztek?
Azért költöztek, mert veszélyben voltak, és nem volt más választásuk?

3. Milyen jogokkal rendelkeznek?
Mit mondanak a helyi és a nemzetközi jogszabályok és az egyéb rendelkezések? Visszaküldhetők-e a saját országukba? Van-e joguk dolgozni vagy tanulni?

Ezeket a kérdéseket iránymutatóként használva rátérhetünk az otthonukból elüldözött emberek egyes kategóriáira.

MENEKÜLTEK

HOL VANNAK?

A menekültek **a saját országukon kívül** tartózkodnak, tehát legalább egy nemzetközi határt átléptek.

MIÉRT?

A menekültek azért költöznek, mert háború, erőszak vagy üldöztetés **veszélyének** vannak kitéve. A menekültek tehát *kényszerűségből* hagyják el az otthonukat. Ez azt jelenti, hogy a menekülésen kívül nem volt más lehetőségük, mivel ha maradtak volna, továbbra is veszélynek lettek volna kitéve.

MIK A JOGAIK?

A nemzetközi jog szerint a menekültek **nem küldhetők vissza** a saját országukba, ha ott háború, erőszak vagy üldöztetés veszélye fenyegeti őket. Joguk van a befogadó országban maradni. A befogadó országban pedig joguk van a munkavállaláshoz, az egészségügyi ellátáshoz és az oktatáshoz, lakást bérelhetnek vagy vásárolhatnak, valamint más alapvető jogok is megilletik őket, így például a véleménynyilvánítás szabadsága és a vallásszabadság.

MIGRÁNSOK

HOL VANNAK?

A migránsok **a saját országukon kívül** tartózkodnak, tehát legalább egy nemzetközi határt átléptek. A menekültekhez hasonlóan migránsok csak a saját országukon kívül tartózkodó emberek lehetnek.

MIÉRT?

A migránsok **nem háború, erőszak vagy üldöztetés** miatt hagyják el az otthonukat.

Ez az, amiben alapvetően különböznek a menekültektől. A migránsok visszatérhetnek a saját országukba anélkül, hogy közvetlen veszélynek lennének kitéve. Ettől függetlenül azonban alapos okuk lehet a távozásra. Sokan munkavállalás, a rokonaikhoz való csatlakozás vagy tanulás céljából költöznek másik országba. Olyan kényszerítő okok is sokakat távozásra késztethetnek, mint például a szegénység, a természeti katasztrófák és az élelmiszerhiány.

MIK A JOGAIK?

A legtöbb állam saját **migrációs jogszabályokkal** rendelkezik. Egyes országok például biztosítják a munkavállalási vagy tanulmányi célból történő jogszerű bevándorlás lehetőségét, valamint lehetővé teszik, hogy a családtagok vagy házastársak csatlakozzanak egymáshoz. Ezek a szabályok eltérnek a menekülteket védő nemzetközi jogi rendelkezésektől.

BELSŐ MENEKÜLTEK

HOL VANNAK?

A belső menekültek **még a saját országukban tartózkodnak**. Az országon belül elköltöztek, azonban nem léptek át nemzetközi határt.

MIÉRT?

A belső menekültek azért költöznek el az otthonukból, mert háború, erőszak vagy üldöztetés **veszélyének** vannak kitéve. Ez azt jelenti, hogy a menekültekhez hasonlóan nem volt más lehetőségük, mivel ha maradtak volna, továbbra is veszélynek lettek volna kitéve. A menekültekkel ellentétben azonban ők *a hazájukon belül* költöznek *egy másik országrészbe* azért, hogy biztonságra leljenek.

MIK A JOGAIK?

A belső menekültek a saját országukban maradnak, és továbbra is **az adott ország kormányának védelme alatt állnak, valamint az adott ország törvényei érvényesek rájuk**, akkor is, ha éppen a kormány miatt kellett elhagyniuk a lakóhelyüket, például azért, mert az országban egyes csoportokat a kormány üldöz.
A belső menekültek gyakran olyan területekre költöznek, ahol az UNHCR és más hasonló szervezetek nehezen tudnak humanitárius segítséget nyújtani. Ezek az emberek a világ legkiszolgáltatottabbjai közé tartoznak.

Megjegyzés az „üldöztetésről”

Az üldöztetés sokféle formát ölthet, és bárkit menekülésre kényszeríthet.

A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi genfi egyezmény rögzíti, hogy menekültnek minősül, aki *„faji, vallási okok,emzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldöztetéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldöztetéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni”*.

Ebben az összefüggésben üldöztetésnek minősül például, ha valakit pusztán faji, vallási vagy nemzetiségi alapon, illetve politikai véleménye vagy egy adott csoporthoz való tartozása alapján bebörtönöznek, bántalmaznak vagy megalázó bánásmódot alkalmaznak vele szemben. Ha ez a helyzet, és az érintett személy legalább egy határt átlépett, akkor a nemzetközi jog szerint menekültnek minősül.

MENEDÉKKÉRŐK

HOL VANNAK?

A menedékkérők **a saját országukon kívül** tartózkodnak, tehát legalább egy nemzetközi határt átléptek. A menekültekhez és a migránsokhoz hasonlóan tehát csak a saját országukon kívül tartózkodó személyek lehetnek menedékkérők.

MIÉRT?

A menedékkérők egy másik országban kérnek menedékjogot. Ez azt jelenti, hogy **még nem lehet tudni, hogy menekültek-e**, vagy a otthonukból elüldözött emberek más kategóriájába tartoznak.
A menedékjog iránti kérelem azt jelenti, hogy az érintett személy egy másik országtól kér *„nemzetközi védelmet”* olyan veszélyekkel szemben, mint a háború, az erőszak és az üldöztetés.

A menedékkérők azért kérelmezik a menekültként való elismerésüket,
mert 1. az országukon *kívül* tartózkodnak, 2. valamilyen *veszély* (háború, erőszak, üldöztetés) miatt menekültek el, és 3. veszélyben lennének, ha *visszaküldenék* őket

MIK A JOGAIK?

Egy másik országban menedékjogot kérni **emberi jog**. A világ legtöbb országa menekültügyi eljárásokat alkalmaz azért, hogy megállapítsa: elismerhetők-e menekültként azok az emberek, akik azt állítják, hogy veszélyben vannak. Általában a menedékkérő által benyújtott dokumentumokat és egyéb információkat vizsgálják, és sok esetben alaposan kikérdezik őket azért, hogy meggyőződjenek arról, hogy *„megalapozott az üldöztetéstől való félelmük”*, és hogy veszélyben lennének, ha visszatérnének a hazájukba.

Megjegyzés a „nemzetközi védelem” kifejezésről

A menekültek és a menedékjog témájában keresgélve gyakran találkozhatunk a *„nemzetközi védelem”* jogi kifejezéssel. Ez a kifejezés a menekültekre vonatkozó nemzetközi jogi rendelkezésekből származik. A védelem ebben az esetben egyszerűen azt jelenti, hogy a saját országukban rájuk leselkedő veszély elől menekülő emberek egy másik országban lelhetnek biztonságra, és gyakorolhatják az alapvető jogaikat, továbbá nem küldhetők vissza, ha az veszélybe sodorná őket.

Megjegyzés a „menedékes” státuszról

Amikor háború vagy más konfliktus miatt tömegesen menekülnek el emberek egy adott térségből vagy országból, menedékes státuszt kapnak, amely a nemzetközi védelem egy formája.
Menedékes státuszra, vagyis ideiglenes védelemben való részesítésre a hazájukat tömegesen elhagyó csoportok esetében az Európai Unió Tanácsa vagy a Kormány döntése alapján kerülhet sor. Ez esetben az Országgyűlés menedékesként ideiglenes védelemben részesíti azt a külföldit, aki a területére tömegesen menekülők olyan csoportjába tartozik, aki hazájából fegyveres konfliktus, polgárháború, etnikai összecsapás, illetve az emberi jogok általános, módszeres, durva megsértése – így különösen kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód miatt kényszerült elmenekülni. A menekült és a menedékes státuszok között időbeli különbség van, mivel amíg a menedékes státusz csak az országgyűlés által megjelölt időpontig – például egy év, mely időtartam meghosszabbítható - áll fenn, addig a menekültstátusz az állampolgárság megszerzésével vagy a menekültstátusz visszavonásával szűnik meg.

A MENEKÜLTEK JOGAI

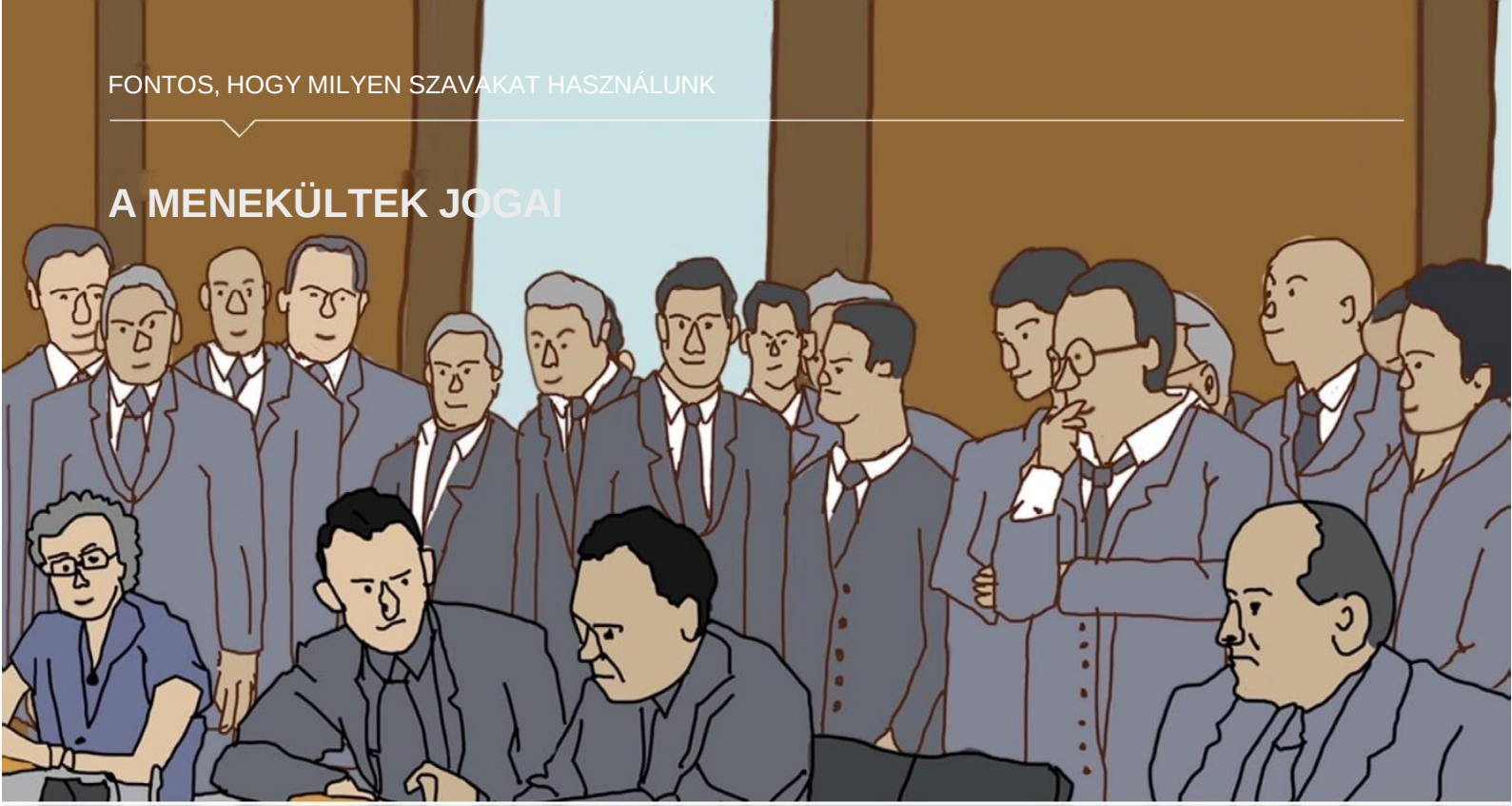

A menekültek a nemzetközi jog védelme alatt állnak.

A menekültek nemzetközi védelmi rendszerének legfontosabb jogi dokumentuma a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény és annak 1967. évi jegyzőkönyve.

149 olyan ország van, amely az egyezménynek, a jegyzőkönyvnek vagy mindkettőnek a részes fele. Ezek a nemzetközi jogi szövegek meghatározzák a „menekült" fogalmát, a menekültek jogait, valamint az országok jogi kötelezettségeit a menekültek védelmére vonatkozóan.

Ne feledje, hogy a menekülteket úgy definiáltuk, hogy 1. az országukon *kívül* tartózkodnak, 2. valamilyen *veszély* (háború, erőszak, üldöztetés) miatt menekültek el, és 3. veszélyben lennének, ha *visszaküldenék* őket.

A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény legfontosabb alapelve a visszaküldés tilalma (non-refoulement):

> *A menekültek nem küldhetők vissza olyan országba, ahol életüket vagy szabadságukat súlyos veszély fenyegeti.*

Az egyezmény számos jogot biztosít a menekülteknek: különböző szociális és gazdasági jogok mellett joguk van a befogadó országban munkát vállalni, egészségügyi ellátáshoz jutni, hozzáférni az oktatáshoz, lakást bérelni vagy vásárolni. Emellett más alapvető jogok is megilletik őket, így például a véleménynyilvánítás szabadsága és a vallásszabadság.

Fontos, hogy milyen szavakat használunk: online anyagok

Ha szeretne többet megtudni az alapvető szakkifejezésekről, nézze át a szóhasználatról szóló részt a UNHCR témához kapcsolódó weboldalán, és tekintse meg az egyes témákról szóló animációkat.

unchr.org/teaching-about-refugees.html#words

Fontos, hogy milyen szavakat használunk – összefoglaló táblázat

	menekültek	migránsok	menedékkérők	belső menekültek
HOL VANNAK?	AZ ORSZÁGUKON KÍVÜL	AZ ORSZÁGUKON KÍVÜL	AZ ORSZÁGUKON KÍVÜL	AZ ORSZÁGUKON BELÜL
MIÉRT?	VESZÉLY ELŐL MENEKÜLNEK (HÁBORÚ, ÜLDÖZÉS)	EGYÉB OKBÓL HAGYTÁK EL AZ ORSZÁGUKAT (MUNKAVÁLLALÁS, TANULÁS, CSALÁDI EGYÜTTÉLÉS, STB.)	MÉG NEM TISZTÁZOTT A MENEKÜLÉS OKA	VESZÉLY ELŐL MENEKÜLNEK (HÁBORÚ, ÜLDÖZÉS)
VISSZAKÜLD-HETŐK-E?	NEM (VISSZAKÜLDÉS ESETÉN VESZÉLYBE KERÜLNEK)	IGEN (NINCSENEK KÖZVETLEN VESZÉLYBEN)	AZ ELJÁRÁS EREDMÉNYÉTŐL FÜGG	NEM RELEVÁNS
MIK A JOGAIK?	NEM KÜLDHETŐK VISSZA	A MIGRÁCIÓS JOGSZABÁLYOKTÓL FÜGG	AZ ELJÁRÁS EREDMÉNYÉTŐL FÜGG	MÉG A HELYI TÖRVÉNYEK/HATALOM FENNHATÓSÁGA ALATT VANNAK

2. LÉPÉS – A TÉNYEK FONTOSSÁGA

A világ minden táján élnek menekültek, menedékkérők és belső menekültek. A támogatásukért és befogadásukért számos állam és szervezet tartozik globális felelősséggel. Fontos, hogy **általános és helyi szinten** is ismerje a menekültekkel kapcsolatos tényeket és adatokat, mert ezáltal közelebb hozhatja a témát a diákokhoz.

Az otthonukból elüldözött emberek eloszlása világszerte nagyon egyenlőtlen.
Egyes országokban a szűkös erőforrások ellenére folyamatosan nagy számban fogadnak be menekülteket, míg máshol, ahol a menekültek száma jóval alacsonyabb, arról is vita folyik, hogy kell-e biztosítani számukra a nemzetközi védelmet, és az alapvető támogatást.

Csak a megbízható forrásokból származó, objektív információk tudják megfelelően bemutatni a diákoknak a menekültek helyzetét.

Ezért fontos, hogy a migrációval kapcsolatban **helytálló és aktuális adatokat** használjon, és hogy ezeket a diákok életkorának megfelelő módon mutassa be.

A Tanuljunk a menekültekről! - oktatási anyagaiban szereplő adatokat az UNHCR állítja össze és ellenőrzi, továbbá rendszeresen frissíti őket annak érdekében, hogy a lehető legpontosabban tükrözzék a kényszermigrációval kapcsolatos aktuális helyzetet.

A legfontosabb kérdések a téma feldolgozása során:

1. **Honnan származik** az otthonukból elüldözött emberek többsége?
2. **Hová mennek** ezek az emberek?

HONNAN JÖNNEK A MENEKÜLTEK?

Jelenleg minden eddiginél súlyosabb migrációs válság van a világban. Az otthonukból elüldözött emberek (menekültek, menedékkérők és belső menekültek) száma világszerte *megduplázódott:* a 2011. évi 41 millió főről 2020-ban több mint 82 millió főre nőtt. Ez a második világháború vége óta nem volt ilyen jelentős mértékű.

Hogyan jutottunk el idáig?

A XXI. század második évtizedében a világon a legtöbb menekült viszonylag kevés, évek vagy akár évtizedek óta konfliktus vagy erőszak sújtotta országból származott, így például Afganisztánból, a Közép-afrikai Köztársaságból, a Kongói Demokratikus Köztársaságból, Irakból, Szíriából, Szomáliából, Dél-Szudánból és Jemenből. Az elmúlt években a menekültek mintegy *kétharmada* mindössze öt kibocsátó országból érkezett.

E „régi" konfliktusok között sok olyan van, amely még nem oldódott meg, sőt időnként felerősödnek, ami újabb menekülthullámokhoz vezethet. Az említett régóta fennálló menekültügyi veszélyhelyzeteken kívül néhány viszonylag új konfliktus is tömegeges kényszermigrációt eredményezett például Mianmarban és Venezuelában.

Mit kell szem előtt tartani a menekültek származásával kapcsolatos témafeldolgozás során?

A migrációval kapcsolatos tények és adatok feldolgozása során fontos kiemelni:

A kényszermigráció problémája **globális nagyságrendű**. Az otthonukból elüldözött emberek száma jelenleg minden eddiginél magasabb.

A legfrissebb, 2021-ben rendelkezésre álló adatok szerint **a menekültek nagy része viszonylag kisszámú kibocsátó országból származik.**

HOVÁ MENNEK A MENEKÜLTEK?

Sokszor találkozunk azzal a vélekedéssel, hogy a menekültek túl sokan vannak, és a befogadásukra rendelkezésre álló kapacitás szűkös vagy már ki is merült.

A menekültekkel kapcsolatos statisztikák azonban **megcáfolják ezeket** a makacs **tévhiteket**.

Az alábbiakban bemutatunk néhány kulcsfontosságú tényt (amelyekhez szemléltető adatokat talál a kiegészítő oktatási anyagok között).

Mit kell szem előtt tartani a menekülteket befogadó országok kapcsán?

Az otthonukból elüldözött emberek többsége továbbra is a saját országában tartózkodik.
A belső menekülteket nem kell másik országnak befogadnia. Az elmúlt években mintegy kétszer annyi belső menekült élt világszerte, mint menekült.

A menekültek túlnyomó többségét nem fejlett, hanem fejlődő országok fogadják be.
A fejlődő országokban befogadott menekültek aránya az elmúlt években megközelítette a 90%-ot. Ez azt jelenti, hogy csak körülbelül minden tizedik menekült tartózkodik fejlett országban, illetve régióban.

A legtöbb menekültet a szomszédos országok fogadják be.
A menekültek többsége a saját országával szomszédos országban tartózkodik. Sokan közülük nem akarnak messzebbre menni abban a reményben, hogy az országuk hamarosan ismét biztonságossá válik, és hazatérhetnek. A menekültek közül sokan nem is rendelkeznek megfelelő erőforrásokkal, vagy nincsenek megfelelő fizikai állapotban ahhoz, hogy hosszú és kockázatos útra induljanak.

Az otthonukból elüldözött embereknek csak kis hányadát teszik ki a menedékkérők.
A menekültek és a belső menekültek számához képest elenyésző azoknak a száma, akik egy idegen országban menedékjog iránti kérelmet nyújtottak be, amelynek az elbírálása még folyamatban van.

A KÖRÜLÖTTÜNK ÉLŐ MENEKÜLTEK

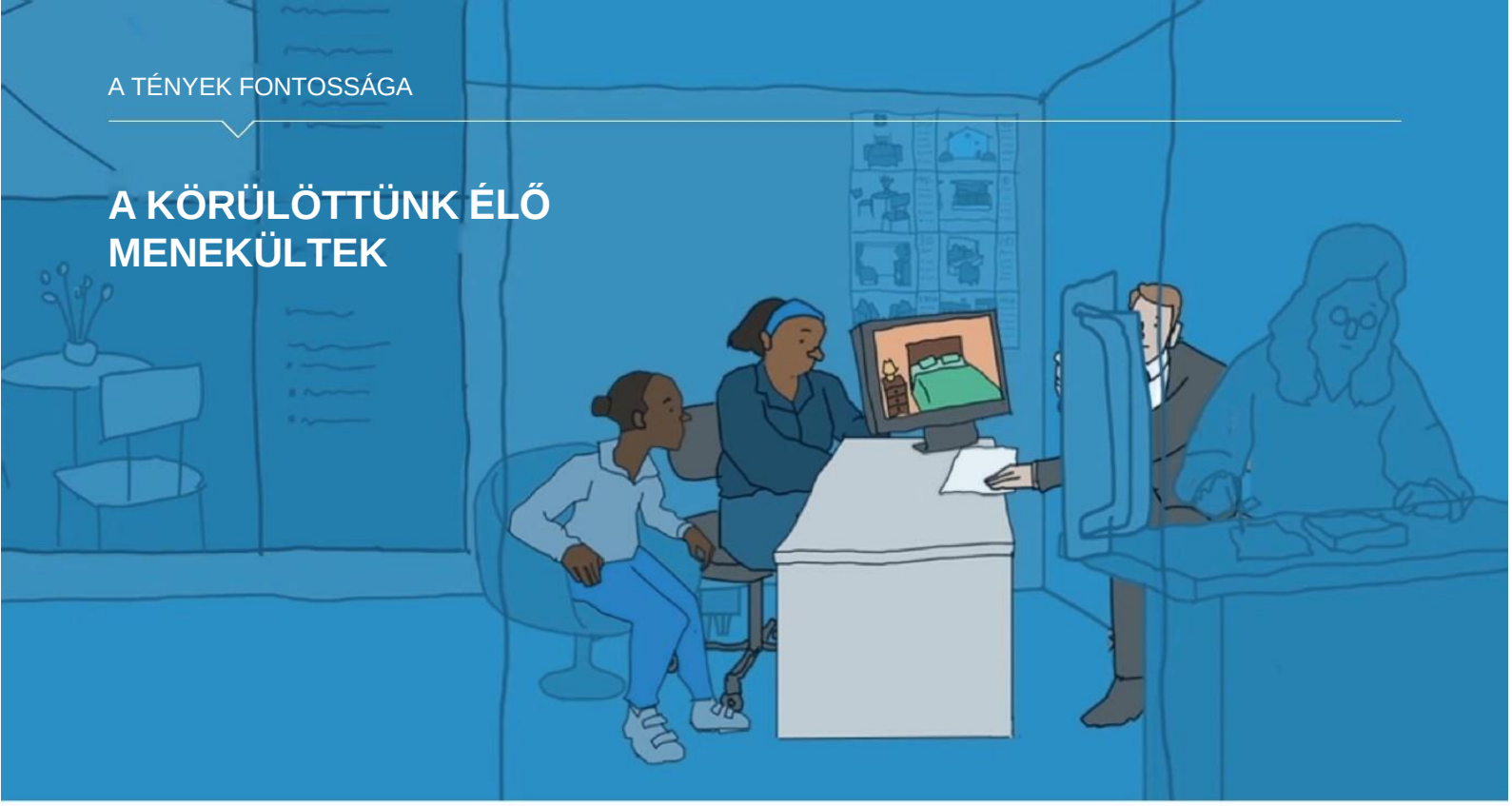

A kényszermigrációra vonatkozó általános adatok elvontnak tűnhetnek a diákok számára.

Érdemes lehet egy kis kutatást végezni annak érdekében, hogy több **helyi tényt és adatot** is megoszthasson, ezzel közelebb hozva a témát a diákokhoz.

Sajnos nem mindig érhetők el a helyi viszonyokra vonatkozó pontos adatok. Arról is meg kell győződnie, hogy a talált adatok naprakészek és helytállóak-e. **Alaposan és kritikusan vizsgálja meg a forrásokat**: vegye figyelembe, hogy *ki* és *milyen okból* tette közzé azokat.

Nézzen utána, hogy honnan származnak az Önök közelében élő menekültek, milyen jogaik vannak, és milyen szolgáltatások érhetőek el a számukra.

A kényszermigrációval kapcsolatos helyi adatok megbízható forrásai lehetnek például a helyi menekültügyi hatóságok, az érintett minisztériumok és nemzetközi szervezetek – például az UNHCR –, valamint a helyi önkormányzatok. Ezenkívül tudományos szakemberek és civil szervezetek is közzétehetnek hasznos anyagokat.

Legyen különösen óvatos azokkal a forrásokkal, amelyek nehezen ellenőrizhetők, így például a közösségi médiában közzétett bejegyzésekkel.

Fontos, hogy milyen szavakat használunk: online anyagok

Ha szeretne többet megtudni az alapvető szakkifejezésekről, nézze át a szóhasználatról szóló részt az UNHCR témához kapcsolódó weboldalán, és nézze meg az egyes témákról szóló animációkat.

unchr.org/teaching-about-refugees.html#facts

A TANÓRÁK ELŐKÉSZÍTÉSE: Készítsen összefoglalót a fontosabb tényekről

Érdemes tudni néhány fontosabb tényt és adatot arra az esetre, ha a diákoknak kérdései lennének. Ezek akkor is jól jöhetnek, amikor a diákok megosztják egymással azokat a vélekedéseiket, amelyek tényszerűen nem helytállóak.

Készítsen listát néhány meglepő tényről
A tanórák megtervezése előtt jegyezze fel azokat a tényeket és adatokat, amelyeken *meglepődött*. Nézze meg, hogy világszerte, valamint helyben hány menekült, menedékkérő és belső menekült él. Gondoljon a „Fontos, hogy milyen szavakat használunk" című részben található meghatározásokra, és újra nézze meg a tényeket és adatokat. Hol tartózkodnak az érintett személyek? Miért költöztek el és milyen jogokkal rendelkeznek? Van olyan adat, amelyen meglepődött?

Készítsen listát a lehetséges félreértésekről és előítéletekről
Ezután készítsen listát azokról a tényekről és adatokról, amelyekről úgy gondolja, hogy a diákok számára meglepők vagy félreérthetők lehetnek. Kérdezze meg diákjait: szerintük hány menekült van ma a világon, honnan származik a többségük, és hová mennek ezek a menekültek?

Gondolja át, hogy hogyan alkalmazhatja a tényeket az óravázlatokban
Figyelje meg, hogy a tények és az adatok milyen előítéleteknek vagy tévhiteknek mondanak ellent. Túl- vagy alábecsülik-e a diákok az egyes számokat? Mit tudnak a származási országokról? Tudják-e, hogy milyen jogokkal rendelkeznek az otthonukból elüldözött emberek?

Pillanatkép az „Omar története" című videóból (Tanuljunk a menekültekről! - oktatási anyag)
© 2017 UNHCR/Daniel Demoustier

A tények és a számok gyakran nem elegendőek ahhoz, hogy az érintett emberek tapasztalatait életre keltsük a diákjaink számára. Ezért javasoljuk, hogy **legalább néhány menekült személyes történetét** is dolgozzák fel az órákon.

Mit kell szem előtt tartani a történetek kiválasztásakor?

Ellenőrizze a forrásait
A videók, cikkek és egyéb anyagok felkutatása és kiválasztása során tudatosan és kritikusan kell eljárni: csak olyan menekültekkel kapcsolatos történetet használjon fel, amely megbízható forrásból származik, és *hiteles.*

Csak a diákok életkorának megfelelő anyagokat használjon
A feldogozott történeteknek minden esetben meg kell felelniük a diákok életkorának. Ne mutasson be olyan történeteket, eseményeket, amelyek a gyermekekben, diákokban szorongást kelthetnek.

A bemutatott történetek témáját igazítsa a csoporthoz
A történetek ne legyenek túl bonyolultak az Ön által tanított korosztály számára. Jó módszer, ha olyan történeteket mutat be, amelyekkel a diákok azonosulni tudnak, akár azért, mert a szereplők egyidősek velük, akár azért, mert megegyezik az érdeklődési körük.

Ellenőrizze a szerzői jogokat
Egyes anyagok olyan szigorú szerzői jogi korlátozások alá eshetnek, hogy még oktatási anyagként sem felhasználhatók. Mindenképp ellenőrizze, hogy az érintett források lehetővé teszik-e az adott anyagok tanórákon történő felhasználását.

Olyan történeteket használjon, amelyek segítenek feldolgozni az alábbi témaköröket

A menekülés okai
Milyen veszélyekkel kellett szembenézniük ezeknek az embereknek a hazájukban, amikor a menekülés mellett döntöttek? Háború volt? Üldözték őket? Erőszak áldozatai voltak?

A biztonságba vezető út
Rengeteg veszéllyel járhat, ha valakinek el kell hagynia az otthonát azért, hogy biztonságra leljen. Milyen volt az útjuk, amikor menekültek? Gyalog mentek vagy autóval? Fizettek-e embercsempésznek, mert nem volt más lehetőségük? Hogyan élték túl az utazást? Mit éreztek közben?

A befogadó közösségbe való megérkezés
Sok menekült, menedékkérő és belső menekült érzi megérkezése után bizonytalansággal telinek a jövőt. Sokaknak nehézséget okoz a megélhetésük biztosítása. Új nyelvhez, kultúrához és szokásokhoz kell alkalmazkodniuk. Hogyan élnek most? Milyen érzéseik vannak az új környezetükkel kapcsolatban?

A személyes történetek jelentősége: online anyagok

A menekültek történeteivel kapcsolatban ötleteket meríthet az UNHCR témához kapcsolódó weboldala médiaanyagokat tartalmazó részéből, valamint válogatott videóanyagokat talál az UNHCR YouTube- csatornáján.

unchr.org/teaching-about-refugees.html#media

Ha nincs ideje megfelelő anyagokat keresni, javasoljuk, hogy használja az adott életkornak megfelelő oktatási anyagok című részben elérhető videókat.

unchr.org/teaching-about-refugees.html#materials

4. LÉPÉS – A MENEKÜLTEK RÉSZVÉTELÉVEL FOLYÓ TANULÁS

A globális migrációs válság miatt egyre több iskolában vannak menekült tanulók. Az ő nevelésük-oktatásuk gyakran új és egyedi kihívások elé állítja a tanárokat. Tartsa szem előtt ezeket a kihívásokat a menekült tanulók tanítása során!

A menekült tanulók tudásának felmérésével kapcsolatos kihívások.
A menekült gyerekek és fiatalok közül sokan kiestek az oktatásból: vannak, akik évekre kimaradtak, és olyanok is, akik egyáltalán nem is jártak iskolába.

Az olyan alapkészségek, mint az írás-olvasás, a számolni tudás, valamint az általánosan oktatott tantárgyakkal kapcsolatos alapismeretek felmérése segít a gyerekek megfelelő osztályba sorolásában. A felmérések révén az is megállapítható, hogy van-e olyan speciális szükséglet (például felzárkóztatásra, gyorsított haladásra vagy az alapvető írás-olvasási és számolási készségekkel kapcsolatos fejlesztésre), amiben külön érdemes támogatni a tanulót. Az írás-olvasás akkor is problémát jelenthet, ha a gyerekek más írásrendszerben tanultak meg írni és olvasni.

Mindent tegyen meg azért, hogy a *lehető legkörültekintőbben tájékozódjon a csoportjába került menekült tanulókról*. Ha van rá mód, ismerje meg kollégáival a gyerekek korábbi iskolai dokumentumait. A tanulók értékelésekor és osztályba sorolásakor mindig kövesse az iskola előírásait.

A nyelvvel kapcsolatos kihívások.
A menekült tanulók többségének meg kell tanulnia a befogadó közösség nyelvét, amikor elkezd iskolába járni új otthonában. Az iskolák gyakran nyelvi előkészítő osztályokat szerveznek számukra, mielőtt az életkoruknak megfelelő osztályokba sorolják őket. Ezek az osztályok (ahol a menekült gyerekek az első időszakban tanulnak) lehetnek részben vagy egészben elkülönített osztályok.

A befogadó ország nyelvének tanítása megvalósulhat integrált osztályokban vagy nyelvi fejlesztő órák keretében is. A nyelvi órák lehetnek kiegészítő tanórák, és sok esetben a gyerekek iskolán kívüli foglalkozások keretében is tanulják a nyelvet.

A menekült tanulók előbb-utóbb hagyományos osztályokba kerülnek, de a befogadó ország nyelvén való tanulás továbbra is nagy kihívást jelent számukra.

Érdemes tisztában lenni a nyelvtanulás néhány alapvető szabályával. Nagyon hosszú időbe telik olyan szinten elsajátítani egy nyelvet, hogy azon tanulni tudjunk. Fontos, hogy különbséget tudjon tenni azon tanulók között, akik *csak látszólag* és akik *valóban* megértik a tananyagot. Hasznos lehet differenciált értékelési módszerek alkalmazása ennek felmérésére.

Az új környezettel kapcsolatos kihívások.
Lehetséges, hogy a menekült gyerekek otthon jelentősen eltérő oktatási rendszerben tanultak, ahol eltérő tanterveket, tanmeneteket, szokásokat, valamint tanulási és értékelési módszereket alkalmaztak.
Ezt figyelembe kell venni a gyermekek értékelésekor, illetve az előkészítő vagy hagyományos osztályokba sorolásukkor.

Rengeteg félreértés elkerülhető, ha a menekült diákokkal a lehető legrészletesebben megismertetjük az iskola életét és szokásait. Az integráció szempontjából hasznos lehet, ha olyan, az egész iskolát bevonó programokat szervezünk, amelyek az új gyerekek fogadására irányulnak (például „útmutatók” készítése az új gyerekek számára; játékok egymás nevének megtanulására; tanórán kívüli találkozási lehetőségek megteremtése az iskolában). A szülőket és a testvéreket is érdemes bevonni ebbe a folyamatba.

A stresszel és a mentális egészséggel kapcsolatos kihívások.

A menekült gyerekek közül sokan megrázó eseményeket éltek át. Előfordulhat, hogy a származási országukban erőszaknak és bántalmazásnak voltak kitéve. Sokan veszélyes úton – gyakran embercsempészek részvételével és életük kockáztatásával – jutottak el egy biztonságos országba. Ez jelentős stresszt vagy súlyos mentális zavarokat, például poszttraumás stressz-zavart okozhat.

Amikor a stressz és a trauma forrásairól gondolkodunk, gyakran a múltbéli eseményekre gondolunk, és figyelmen kívül hagyjuk a *menekült gyerekek jelenlegi nehéz életkörülményeit*. Sokan jelentős időt töltenek befogadóállomásokon, táborokban vagy menekültek számára fenntartott átmeneti szállásokon. Ezeken a helyeken az emberek gyakran összezsúfolva élnek, a személyes élettér szűk vagy teljesen hiányzik, és nincsenek megfelelő körülmények a tanuláshoz sem. A tanulók közül sokan élnek nagyon rossz lakókörülmények között, néhányan gyermekvédelmi intézményekben. Ez frusztrációhoz, ingerültséghez, rosszabb esetben pedig erőszakhoz és bántalmazáshoz vezethet.

Ezek az élmények és körülmények súlyosan befolyásolhatják a gyerekek tanulási képességeit. Ha stresszel vagy mentális problémákkal küzdenek, nem tudnak a tanulásra koncentrálni. Viselkedésük zavarhatja az tanórákat, és hatással lehet a többi diák tanulására és jóllétére is.

A stressztől vagy traumától szenvedő gyerekek és fiatalok speciális segítése nem a pedagógusok, hanem a mentálhigiénés szakemberek feladata. *A tanárok nem terapeuták.* Fontos azonban, hogy legalább alapvető ismeretekkel rendelkezzen a stressz vagy a trauma lehetséges tüneteiről. Ez lehetővé teszi, hogy felismerje a problémát, és megalapozott döntést hozzon mentálhigiénés szakember bevonására.

A menekült tanulók mentális problémái közül sok – sőt az is lehet, hogy azok többsége – javulni kezd, ha az iskolában biztonságos és befogadó környezetre lelnek. Önnek azonban fel kell készülnie arra, hogy ha problémák merülnek fel, megfelelően tudjon cselekedni.

Mit tehetünk, ha az osztályunkba menekült tanulók járnak?

Legyen nyitott és befogadó! Ha kell, kezdeményezze az iskola vezetőségénél, hogy a menekült tanulók esetében módosítsák a tantervet, és differenciált értékelési módszereket használjanak. Ez hozzájárul az érintett tanulók jóllétéhez, és növeli az esélyüket a sikeres tanulásra.

A menekültek részvételével folyó oktatás: online anyagok

A fejezet lezárásaként tekintse meg a „menekültek az osztályban" című részt a témához kapcsolódó weboldalon.

Ha szeretne többet megtudni a menekült gyerekek nyelvtanulásával kapcsolatban, olvassa el az UNHCR nyelvtanulásról szóló útmutatóját.

A stresszről és traumáról a következő anyagokból tájékozódhat részletesebben: az UNHCR pedagógusoknak szóló útmutatója a stresszről és a traumáról, valamint a Harvard Center on the Developing Child által rendelkezésre bocsátott elméleti anyagok.

unchr.org/teaching-about-refugees.html#including

A kulturális különbségek áthidalására és az újonnan érkező tanulók iskolai fogadására vonatkozó, az egész iskolára kiterjedő módszerek az iskolai gyakorlatokról szóló útmutatókban találhatók, az adott életkornak megfelelő oktatási anyagok című részben.

unchr.org/teaching-about-refugees.html#materials

Ha nincs ideje megfelelő anyagokat keresni, javasoljuk, hogy használja az adott életkornak megfelelő oktatási anyagok című részben elérhető videókat.

unchr.org/teaching-about-refugees.html#materials

5. LÉPÉS – AZ ÓRAVÁZLAT ÖSSZEÁLLÍTÁSA

Az óravázlatok és a tanterv összehangolása

Rendkívül fontos, hogy az órák tervezése során ne térjen el a tantervtől és azoktól a témaköröktől, amelyeket tanítania kell. A *Tanuljunk a menekültekről!* oktatási anyagok gyűjteményét úgy állítottuk össze, hogy a lehető legrugalmasabban fel lehessen használni, és a legkülönfélébb óravázlatokba be lehessen illeszteni.

A téma feldolgozásához kapcsolódó egyéb források

Nem kell kizárólag ezekre az oktatási anyagokra támaszkodnia. Ha például ugyanazon az órán az emberi jogokról is tanít, a két téma és a kapcsolódó anyagok jól kiegészíthetik egymást.

A tanárok nagyon kreatívak a diákok számára legmegfelelőbb módszerek kiválasztásában és kidolgozásában. Fontos, hogy a menekültek, a menedékjog és a migráció témakörében rendelkezésre álló legjobb anyagokat használja: ezeknek az anyagoknak pontosnak és hitelesnek kell lenniük, tényeken kell alapulniuk, és meg kell felelniük a tanulók életkorának.

Segítségképp az órák megtervezéséhez mellékeltünk Word formátumban egy egyszerűen felhasználható óravázlat mintát. Ha úgy gondolja, hogy hasznos lehet, töltse le és használja tetszés szerint a felkészüléshez.
Az óravázlatminta a menekültekről szóló oktatáshoz kapcsolódó weboldalról tölthető le. Ezt a mintát tetszés szerint módosíthatja (nem vonatkoznak rá szerzői jogi korlátozások).
unchr.org/teaching-about-refugees.html#lesson

6. LÉPÉS – CSELEKVÉS

Számos iskolában hagyománya van a közösségben élő emberek segítésének, például jótékonysági akciók, önkéntesség vagy közösségi szolgálat keretében megvalósuló tanulás formájában. A közösségben élő menekültek segítése nagyszerű lehetőség a diákok, a szülők és mások helyi kezdeményezéseinek.

Tartsa szem előtt a helyi sajátosságokat
Mielőtt diákjaival vagy iskolájával bármilyen konkrét tevékenységbe kezdene a menekültek segítése érdekében, javasoljuk, hogy vegye fel a kapcsolatot az érintettek helyi szervezeteivel vagy olyan szervezetekkel, amelyek segítséget nyújtanak ezeknek az embereknek. Ők tudnak iránymutatást adni azzal kapcsolatban, hogy miben, hogyan érdemes segíteni. Így elkerülhetők azok a kezdeményezések, amelyek szakmailag nem feltétlenül megalapozottak, vagy nem hatékonyak.

A legkézenfekvőbb, ha először kideríti, hogy vannak-e olyan *intézmények a környéken, ahol menekültek vagy menedékkérők élnek vagy gyakran megfordulnak* (például menedékkérőket befogadó intézmények, a menekültek helyi sportklubja vagy valamilyen informális nyelvtanfolyam). Kérdezze meg az adott intézmények vezetőit vagy lakóit, hogy szívesen együttműködnek-e az iskolával, és ha igen, indítsa el ezt a folyamatot.

Tartsa szem előtt a diákok életkorát
Mindig ügyeljen arra, hogy a diákok életkorának megfelelő tevékenységet tervezzen, ami mind a diákoknak, mind az érintett embereknek a hasznára válik.

A menekültek támogatására irányuló tevékenységek: online anyagok

A fenti tevékenységekhez ötleteket meríthet az iskolai útmutatókból, amelyek az adott életkornak megfelelő oktatási anyagok között érhetők el a menekültekről szóló oktatáshoz kapcsolódó weboldalon.

unchr.org/teaching-about-refugees.html#materials

Ha szeretne többet megtudni a menekülteknek és más otthonukból elüldözött embereknek segítséget nyújtó kezdeményezésekről és szervezetekről, nézze meg a Ki segít a menekülteknek? című animációt a témához kapcsolódó weboldal szóhasználatról szóló részében.

unchr.org/teaching-about-refugees.html#words

ÚTMUTATÓ PEDAGÓGUSOKNAK

Tanuljunk a menekültekről!
oktatási anyag

© 2021 Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága
Minden jog fenntartva. A kiadvány sokszorosítása és lefordítása, valamint oktatási célú felhasználása megengedett, amennyiben feltüntetik, hogy annak forrása az UNHCR.

Készítette:
Az UNHCR Európai Regionális Irodája
94 rue de Montbrillant
1201 Genf, Svájc
smets@unhcr.org

Ez az útmutató az UNHCR menekültekről szóló oktatáshoz kapcsolódó weboldalát (https://www.unhcr.org/teaching-about-refugees.html) kiegészítő kiadvány.

A „Tanuljunk a menekültekről! – Útmutató pedagógusoknak” szerzője:
Frederik Smets

A „Tanuljunk a menekültekről!” oktatási anyagok szerzői: Mialy Dermish és Frederik Smets

Grafika: Beyond Refuge CIC
További grafikák forrása: Adobe Stock

A videóbeszámolókat készítette:
Daniel Demoustier és Frederik Smets